

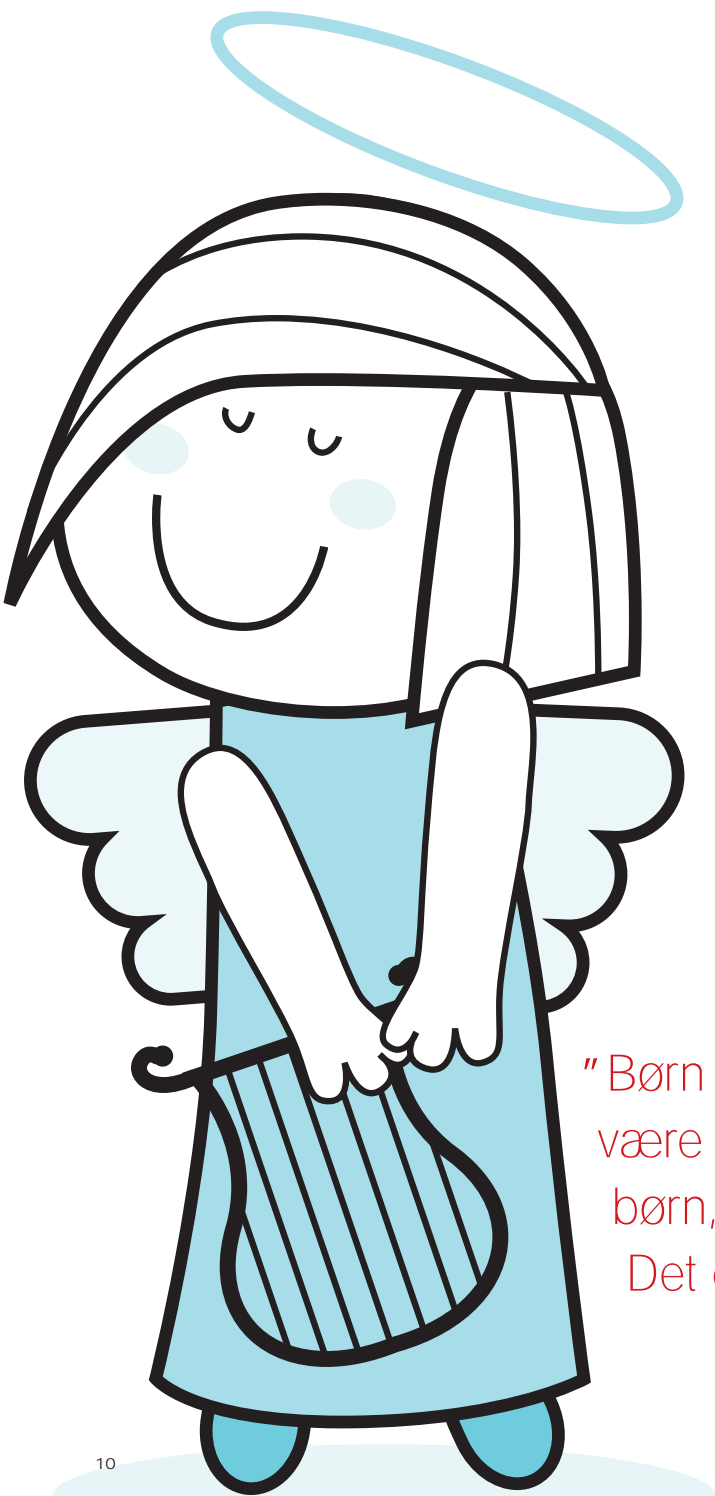
BØRN SKAL OPFØRE SIG PÆNT

OG LIDT FRÆKT

Pædagoger lærer børn at lege pænt og ordentligt med hinanden, men pædagoger mener også, at børn kan blive for velafrettede.

I den nye bog "Civiliserende institutioner" analyserer forskere, hvordan pædagoger lærer børn at opføre sig ordentligt.

Af Claus Holm / Illustration: iStockphoto

Ali og Fakhri går i daginstitution. De sidder på hver sin cykel og er sure på hinanden. Ali kører ind i Fakhris ben. Han trækker benet til sig. Ali siger "fuck dig!", Fakhri returnerer med "fuck dig". Situationen udvikler sig hurtigt. Til sidst skriger de af hinanden, lige indtil pædagogen Nanna hiver fat i Ali og siger: "Du ved godt, at du ikke skal køre ind i ham. Du kan sige, hvis du er vred, men du skal ikke køre ind i ham. Og så kan I godt holde op med at skringe

begge to. I skal sige tingene ordentligt. Har I forstået?" Ali kører sin vej.

Sådan en irettesættelse hører man dagligt i danske daginstitutioner. Formålet er at civilisere børnenes måde at være sammen på. Med den nye bog "Civiliserende institutioner", redigeret af forskerne Eva Gulløv og Laura Gilliam fra Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet, får vi indsigt i årsagerne til samfundets store interesse i børns opdragelse. Interessen hænger

"Børn skal opføre sig pænt over for voksne, være venlige og glade i samværet med andre børn, men de må også gerne være lidt frække. Det er et spørgsmål om at mestre balancer."

Laura Gilliam

sammen med, hvilke idealer for børns civiliserede opførelse der gælder. Før som nu. Og den hænger også sammen med, hvilke adfærdsformer der ikke kan anerkendes. Men er bogen blevet til, fordi børn opfører sig uciviliseret?

"Nej, men bogen viser, at opfattelsen af, hvad der er rigtigt og godt skifter, over tid. I vores tid finder en stor del af børneopdragelsen sted i de statslige børneinstitutioner, hvor pædagoger og lærere hver dag arbejder ihærdigt på at lære børn, hvad det vil sige at være ordentlige mennesker og ansvarlige medborgere. Bogen fokuserer på, hvordan det sker," siger Eva Gulløv.

REOLEN BLEV TIL EN VIPPE

I et af bogens mange eksempler fra hverdagen i daginstitutioner, skoler og familier er to drenge, Ahmed og Michael, kravlet op på en reol. Herfra hopper de ned i puder, mens de griner og hujer, tysser på hinanden og ser sig nervøst omkring. Så snart der viser sig en voksen, står de stille med en uskyldig mine. Og når der er fri bane, fortsætter legen. Er den opførelse i orden? Det er pædagogerne ikke enige om. Én pædagog mener, at det var ret sjovt fundet på og vigtigt, at de får lov til at prøve noget af. En anden pædagog mener slet ikke, at det er i orden.

Eva Gulløv diskuterer, om uenighederne er udtryk for, at pædagoger ikke har noget fælles opdragelsesprojekt. Det er det ikke. Hun forklarer: "På mange måder er netop forskelligheden et ideal for mange pædagoger. Man skal lære at respektere folks forskellighed og dermed deres grænser. Det betyder, at det i bestemte situationer og med bestemte pædagoger er i orden at være lidt vild. Med andre er det ikke. Børn skal lære at 'stikke en finger i jorden'."

Det civiliserede barn er tilpasset, men

ikke afrettet i en grad, hvor lydighed overgår situationsfornemmelse. Bliver barnet for lydigt, pænt og velafrettet, peger det ifølge Laura Gilliam tilbage på en opdrager, som har været for streng.

"Idealet er, at børn skal opføre sig godt, men også, at deres opdragere har givet dem plads til at være sig selv. Børn skal opføre sig pænt over for voksne, være venlige og glade i samværet med andre børn, men de må også gerne være lidt frække. Det er et spørgsmål om at mestre balancer," siger Laura Gilliam.

Eva Gulløv giver nogle eksempler: "Det snavsede barn skal lære at vaske sig og påskønne renhed, men mudderet på hænderne er også udtryk for naturlighed og autenticitet. Ligesom pædagoger godt kan lide, at børn opfører sig pænt, viser nogle af dem samtidig en foragt for en streng afretning af børn. Foragten kommer for eksempel til udtryk, når nogle etniske minoritetsbørn møder sæbeduftende og nydeligt klædt frem i institutionen".

OPDRAGELSE UDEN FORMLER

Et ordentligt opdraget barn kan flere ting på én gang. Han kan for eksempel være høflig, klog og social, men også lidt fræk og livlig. Det er denne blanding og balance af lydighed og 'at være sig selv', et barn skal mestre for at gøre sig godt. Eva Gulløv forklarer:

"Pædagogerne har en sympati for det autentiske og uciviliserede. Det benytter børnene sig af ved at afprøve grænserne for, hvad der er acceptabel opførelse. Grænserne er ikke specielt klare. Pædagogerne forsøger at strække sig for at give plads til det naturligt barnlige. Så længe børnene ikke decideret udfordrer grænserne, virker denne ret svære balanceakt."

Hun fortsætter: "Danske daginstitutioners civilisering er ganske enkelt svær at sætte på formel. Det er ikke et tydeligt og regelret opdragelsesprogram. Faktisk kan man sige, at enhver form for magtdemonstration fra pædagogers side ikke er anerkendt adfærd. Magt- og dominansforhold mellem børn og mellem voksne og børn er tabuiserede forhold. De er der selvfølgelig, men idealet er, at børn tilpasser sig uden magtanvendelse."

MAN SKÆLDER IKKE UD

Mens mange ting kommer an på situationen, er der dog ét forhold, der ikke tolereres i daginstitutioner og skoler. Og det er at bruge vold. Civiliserede børn kræver civiliserede opdragelsesformer. En moderne dansk pædagog kultiverer, men knægter ikke barnet. Det gælder korporlig vold. Men i dag gælder det også den sproglige vold, som skældud opfattes som.

”I praksis bliver der skældt ud i danske daginstitutioner og skoler, men det foregår ikke, uden at pædagoger og lærere ærgrer og skammer sig over ikke at leve op til idealet for den civiliserede opdrager.”

Laura Gilliam

Ifølge Laura Gilliams undersøgelser af 0. klasser – de tidligere børnehaveklasser – er der for eksempel et ideal om, at man som lærer og pædagog ikke bør skælde ud. I stedet stræber mange pædagoger efter en anerkendende og positiv opdragelsesform, hvor man forsøger at undgå at være vrede, at råbe og at være tydeligt magtfulde over for børn. Børns grænser skal ikke overtrædes. De skal ikke skammes ud, ned brydes og få dårligt selvværd. Hun forklarer:

”Normen er, at pædagoger og lærere skal beherske sig og agere nænsomt for ikke at krænke børns grænser. Derfor må man for eksempel ikke skælde ud. I praksis bliver der skældt ud i danske daginstitutioner og skoler, men det foregår ikke, uden at pædagoger og lærere ærgrer og skammer sig over ikke at leve op til idealet for den civiliserede opdrager.”

Laura Gilliam uddyber: ”Det er et helt andet civiliseringsideal, end det man så i tidligere tider, hvor børn skulle være disciplinerede, artige og underdanige. Det aktuelle ideal kræver ikke mindre, men noget andet af børnene. De skal kende den præcise dosering af pænhed og frækhed, som varierer fra situation til situation.

DEN FEJLSLAGNE CIVILISERING

Lykkes pædagogerne med deres opdragelses- og civiliseringsprojekt, så forstår børn ifølge Eva Gulløv, at man tumler i tumlerummet. Løber, hopper og cykler på legepladsen. Sidder stille ved spisebordet. Leger roligt i dukkekrogen. Laver perleplader og tegner ved de små borde. Lader være med at slå, men siger, hvis man er vred på hinanden – eller fortæller det til pædagogerne.

Men i hvilket omfang lykkes daginstitutioner og skoler med opdragelsesprojektet? I hvilket omfang kommer der hyggelige og hensynsfulde medborgere ud af det?

Ifølge Laura Gilliam og Eva Gulløv er hensigten, at der kun skal komme ordentlige mennesker ud af opdragelsen. Ikke desto mindre omfatter moderne opdragelse også en udpegning af det uciviliserede. Og det lægger børn mærke til. De erfarer, hvem – og hvilke grupper – der passer ind, og hvem og hvilke grupper der ikke gør. Er familier, pædagoger og lærere ikke meget opmærksomme

på dette, vil nogle børn identificere sig med at gøre modstand mod idealerne for civiliseret opførsel.

Men hvor meget uciviliseret adfærd kan pædagoger og lærere rumme? Laura Gilliam siger:

”I børnehaven kan pædagogerne godt rumme en vis uciviliseret adfærd. I 0. klasse møder børnene en lidt tydeligere reaktion, hvis de ikke gør, som lærerne siger. Virker det ikke, sender de især en del drenge til undersøgelser for at få diagnosticeret, forklaret og styr på adfærden. For senere, i 4. - og 6. klasse, opfatter lærerne ikke dårlig opførsel som naturlig barnlighed eller typisk drengedadfærd. I stedet ser de modstanden som udtryk for fejlslagen civilisering i hjemmene.”

LAURA GILLIAM

Laura Gilliam er lektor, ph.d. i pædagogisk antropologi ved Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Aarhus Universitet.

Hun forsker blandt andet i børns identitetsforståelse og sociale fællesskaber i skolen.

EVA GULLØV

Eva Gulløv er lektor ved Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Aarhus Universitet.

Hun forsker blandt andet i børneinstitutioner og institutionskultur samt børns socialisering og opdragelse.

NY BOG

Den nye bog ”Civiliserende institutioner.

Om idealer og distinktioner i opdragelse”, redigeret af Eva Gulløv og Laura Gilliam, udkommer i april/marts 2012 på Aarhus Universitetsforlag.